

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.12.2013 r.

COM(2013) 926 final

2013/0444 (NLE)

**Wniosek
DECYZJA RADY**

**w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, Traktatu w Marrakeszu
o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym,
niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku**

UZASADNIENIE

KONTEKST WNIOSKU

Osoby niewidome, niedowidzące lub cierpiące na inne zaburzenia odczytu druku muszą mieć dostęp do książek i materiałów drukowanych na równi z innymi, aby w pełni i efektywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Według szacunków Światowej Organizacji Zdrowia 285 milionów ludzi na świecie jest dotkniętych zaburzeniami widzenia: 39 milionów to osoby niewidome, a 246 milionów — osoby niedowidzące.¹ Ze sprawozdania Światowego Związku Osób Niewidomych wynika, że w Europie zaledwie 5 % publikowanych książek jest dostępnych w formacie umożliwiającym dostęp osobom niedowidzącym, z kolei w krajach rozwijających się, – gdzie żyje ok. 90 % osób niedowidzących, – odsetek ten wynosi zaledwie 1 %.²

Obecnie produkcja i rozpowszechnianie kopii książek w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym zwykle odbywa się na szczeblu krajowym. Zajmują się tym wyspecjalizowane podmioty, na przykład biblioteki dla niewidomych, na mocy licencji albo ograniczeń lub wyjątków w zakresie praw autorskich. Brak międzynarodowych ram prawnych umożliwiających transgraniczną wymianę dostępnych osobom niepełnosprawnym formatów produkowanych na mocy ograniczenia lub wyjątku prowadzi jednak do powielania pracy nad produkcją takich kopii nawet w krajach, w których mówi się tym samym językiem. Stanowi to problem ze względu na koszty produkcji kopii utworów w formacie

¹ Broszura informacyjna nr 282, czerwiec 2012 r., <http://www.who.int>

² <http://www.worldblindunion.org>

umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym i ograniczonych zasobów dostępnych podmiotom działającym na rzecz niewidomych.

Od stycznia 2011 r. Unia Europejska jest zobowiązana do przestrzegania postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, która gwarantuje prawo dostępu do informacji (art. 21) oraz prawo osób niepełnosprawnych do uczestnictwa na równych zasadach z innymi obywatelami w życiu kulturalnym (art. 30). Konwencja stała się integralną częścią porządku prawnego UE. Stronami Konwencji jest 25 państw członkowskich, a trzy kolejne kończą proces jej ratyfikacji.

W 2009 r. Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO) rozpoczęła negocjacje dotyczące planowanego międzynarodowego traktatu wprowadzającego ograniczenia i wyjątki w zakresie praw autorskich z myślą o osobach niewidomych, niedowidzących lub cierpiących na inne zaburzenia odczytu druku w celu ułatwienia transgranicznej wymiany kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.

Dnia 26 listopada 2012 r. Rada przyjęła decyzję uprawniającą Komisję do udziału w tych negocjacjach w imieniu Unii Europejskiej.³ Negocjacje WIPO zostały pomyślnie zakończone na konferencji dyplomatycznej, która odbyła się w Marrakeszu w dniach 17–28 czerwca 2013 r. i na której w dniu 27 czerwca 2013 r. przyjęto Traktat o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku (dalej zwany „Traktatem”).

W Traktacie ustanowiono zestaw międzynarodowych przepisów, które zapewniają, aby na szczeblu krajowym istniały ograniczenia lub wyjątki w zakresie praw autorskich na korzyść osób niewidomych, niedowidzących lub cierpiących na inne zaburzenia odczytu druku. Postanowienia Traktatu umożliwiają także transgraniczną wymianę kopii opublikowanych utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym, jeżeli kopie te powstały na mocy wyjątków lub ograniczeń w zakresie praw autorskich w którymkolwiek z państw będących umawiającymi się stronami Traktatu.

³ Decyzja Rady w sprawie uczestnictwa Unii Europejskiej w negocjacjach dotyczących międzynarodowej umowy w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w sprawie zwiększenia dostępu do książek osobom cierpiącym na zaburzenia odczytu druku; 16259/12 EU RESTRICTED

Przedkładając niniejszy wniosek w sprawie decyzji Rady, Komisja ma na celu uzyskanie upoważnienia od Rady do podpisania w imieniu Unii Europejskiej Traktatu, z zastrzeżeniem jego zawarcia w późniejszym terminie.

ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

Beneficjentami Traktatu są osoby niewidome, niedowidzące lub osoby z upośledzoną zdolnością postrzegania lub czytania lub osoby, które ze względu na inną niepełnosprawność fizyczną nie są w stanie trzymać książki bądź posługiwać się nią lub też skupić wzroku bądź poruszać oczami w stopniu umożliwiającym normalne czytanie.

Każda z Umawiających się Stron Traktatu jest na jego mocy zobowiązana do określenia w krajowym prawie autorskim ograniczeń lub wyjątków w zakresie prawa do zwielokrotniania, prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania w celu ułatwienia beneficjentom dostępu do kopii utworów w formie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym.⁴ Umawiające się Strony mogą podjąć decyzję o wprowadzaniu takich ograniczeń lub wyjątków tylko wtedy, gdy kopie utworów w formie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym nie są dostępne beneficjentom na rozsądnych warunkach na rynku na obszarze ich państwa. Jeśli chodzi o UE, w art. 5 ust. 3 lit. b dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁵ przewidziano już fakultatywne wyjątki lub ograniczenia dotyczące praw, jeżeli korzystanie służy osobom z jakkolwiek niepełnosprawnością, odnosi się bezpośrednio do upośledzenia i nie ma handlowego charakteru, w zakresie, w jakim wymaga tego dany typ niepełnosprawności.

W przeciwieństwie do Traktatu art. 5 ust 3 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE nie ogranicza się do żadnej konkretnej niepełnosprawności. Ponadto państwa członkowskie mogą same zdecydować, czy chcą wprowadzić dane ograniczenie lub dany wyjątek. Z utrwalonego orzecznictwa wynika jednak, że swoboda uznania, z której korzystają państwa członkowskie, wprowadzając wyjątki i ograniczenia na mocy art. 5 dyrektywy 2001/29/WE, podlega ograniczeniom określonym przez przepisy prawa UE.⁶

⁴ Umawiające się Strony mogą również zapewnić ograniczenia lub wyjątki w zakresie prawa do publicznych wykonań i, zgodnie z załączonym uzgodnionym oświadczeniem, prawa do tłumaczenia pisemnego w zakresie przewidzianym przez konwencję berneńską.

⁵ Dz. U. L 167 z 22.6.2001, ss. 10–19.

⁶ Zob. np. wyrok w sprawie C-145 Eva Maria Painer, pkt 104.

W Traktacie „utwory” zdefiniowano jako dzieła literackie i artystyczne w rozumieniu art. 2 ust. 1 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych (dalej zwanej „konwencją berneńską”) w formie tekstu, zapisu lub powiązanych ilustracji, opublikowane lub w inny sposób udostępnione publicznie za pomocą któregośkolwiek ze środków przekazu. W Traktacie sprecyzowano też, że definicja obejmuje książki mówione.

„Kopia utworu w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym” to kopia wyprodukowana w inny sposób i w innej formie w stosunku do formatu, w którym wyprodukowano utwór, i zapewniająca beneficjentom odbiór utworu porównywalny pod względem wygody z jego odbiorem przez osoby widzące. Kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym mogą być używane wyłącznie przez beneficjentów i nie mogą naruszać integralności oryginalnego utworu.

Kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym powstałe na mocy ograniczenia lub wyjątku w zakresie praw autorskich mogą być wywożone przez „upoważnione podmioty” rozumiane jako instytucje rządowe lub inne organizacje zapewniające edukację, szkolenia, czytanie adaptacyjne i dostęp do informacji osobom niewidomym, niedowidzącym lub cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku w ramach działalności nienastawionej na zysk. Podmioty te muszą zapewnić, aby rozpowszechniane przez nie kopie utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym trafiały wyłącznie do beneficjentów, a także zapobiegać zwielokrotnianiu, rozpowszechnianiu i udostępnianiu nielegalnych kopii utworów oraz z należytą starannością postępować z takimi kopiami i prowadzić rejestr tych działań.

Umawiające się Strony mogą zezwolić na wywóz kopii utworów w formacie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym tylko wtedy, gdy zagwarantują, że stosowane przez nie ograniczenia lub wyjątki w zakresie prawa do zwielokrotniania, prawa do rozpowszechniania i prawa do publicznego udostępniania podlegają „trzyetapowej weryfikacji”. Wymóg ten mogą spełnić, będąc stroną traktatu WIPO o prawie autorskim albo w inny sposób zapewniając, że odnośne ograniczenia i wyjątki są stosowane jedynie w określonych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego korzystania z utworu ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotu praw autorskich.

W Traktacie jasno określono, że Umawiająca się Strona zezwalająca beneficjentowi lub upoważnionemu podmiotowi na produkcję kopii utworów w formacie umożliwiającym

dostęp osobom niepełnosprawnym powinna w tym samym zakresie zezwolić na przywóz takich kopii.

Umawiające się Strony są zobowiązane w razie potrzeby podjąć odpowiednie środki w celu zagwarantowania, że zapewniane przez nie: odpowiednia ochrona prawna i skuteczne środki ochrony prawnej służące zapobieganiu obchodzenia skutecznych środków technologicznych nie stanowią przeszkody dla państw członkowskich w korzystaniu z ograniczeń i wyjątków przewidzianych w Traktacie. Równoważne zobowiązanie ustanowiono już w UE na mocy art. 6 ust. 4 dyrektywy 2001/29/WE.

Traktat zobowiązuje też Umawiające się Strony do ochrony prywatności beneficjentów i do współpracy w celu ułatwienia transgranicznej wymiany kopii utworów w formie umożliwiającym dostęp osobom niepełnosprawnym. WIPO ustanowi informacyjny punkt dostępu, aby umożliwić upoważnionym podmiotom wzajemne rozpoznanie. W Traktacie zachęca się ponadto upoważnione podmioty do udostępniania informacji o swojej polityce i swoich praktykach zainteresowanym stronom i ogółowi społeczeństwa.

W Traktacie potwierdzono, że Umawiające się Strony mogą same wybrać odpowiedni sposób wykonywania przepisów Traktatu w ramach swojego systemu prawnego i praktyki.

Umawiające się Strony muszą jednak wypełniać dotychczasowe międzynarodowe zobowiązania wynikające z konwencji berneńskiej, Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej i traktatu WIPO o prawie autorskim. W Traktacie uznano prawo Umawiających się Stron do utrzymania lub wprowadzania innych wyjątków lub ograniczeń nieobjętych zakresem Traktatu na korzyść beneficjentów i osób z innymi niepełnosprawnościami.

Art. 13–22 zawierają postanowienia administracyjne i proceduralne, które w dużym stopniu przypominają postanowienia traktatu pekińskiego o artystycznych wykonaniach audiowizualnych, przyjętego dnia 24 czerwca 2012 r. Traktat wejdzie w życie po jego ratyfikacji przez dwadzieścia Umawiających się Stron.

Unia Europejska może stać się stroną Traktatu, jako że podczas konferencji dyplomatycznej w Marrakeszu oświadczyła, że jest właściwa w sprawach uregulowanych Traktatem i ma w tym zakresie własne prawodawstwo wiążące wszystkie jej państwa członkowskie oraz że zgodnie ze swymi wewnętrznymi regułami proceduralnymi jest należycie upoważniona

do zostania stroną Traktatu. Unia Europejska również podpisała akt końcowy konferencji dyplomatycznej dnia 28 czerwca 2013 r. Traktat jest otwarty do podpisu przez każdą uprawnioną stronę w terminie jednego roku od jego przyjęcia.

Komisja uznała wyniki negocjacji za zadowalające i zwraca się do Rady o udzielenie upoważnienia do podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku.

Biorąc pod uwagę przedmiot Traktatu, Komisja powinna podjąć decyzję na podstawie art. 114 i 207, jak również art. 218 ust. 5 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

2013/0444 (NLE)

WNIOSEK

DECYZJA RADY w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności z jego art. 114 i 207 w związku z art. 218 ust. 5,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Od 22 stycznia 2011 r. Unia Europejska jest zobowiązana do przestrzegania postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, której przepisy stały się integralną częścią porządku prawnego Unii Europejskiej.⁷
- (2) Dnia 26 listopada 2012 r. Rada upoważniła Komisję do uczestniczenia, w imieniu Unii Europejskiej, w negocjacjach dotyczących międzynarodowego porozumienia w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w sprawie zwiększenia dostępu do książek osobom cierpiącym na zaburzenia odczytu druku.

⁷ Decyzja Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, Dz. U. L 23 z 27.1.2010, s. 35-61.

- (3) Negocjacje zostały pomyślnie zakończone na konferencji dyplomatycznej, która odbyła się w Marrakeszu w dniach 17–28 czerwca 2013 r. i na której 27 czerwca 2013 r. przyjęto Traktat o ułatwieniu dostępu do publikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku (dalej zwany „Traktatem”).
- (4) W Traktacie ustanowiono zestaw przepisów międzynarodowych, które zapewniają ograniczenia lub wyjątki w zakresie praw autorskich na szczeblu krajowym na korzyść osób niewidomych, niedowidzących lub cierpiących na inne zaburzenia odczytu druku i umożliwiają transgraniczną wymianę dostępnych osobom niepełnosprawnym kopii opublikowanych utworów powstałych na mocy ograniczeń lub wyjątków w zakresie praw autorskich.
- (5) Traktat jest otwarty do podpisu przez każdą uprawnioną stronę w terminie jednego roku od jego przyjęcia. Traktat powinien zostać podpisany w imieniu Unii Europejskiej, z zastrzeżeniem jego zawarcia w późniejszym terminie,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Niniejszym zatwierdza się podpisanie Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku w imieniu Unii, z zastrzeżeniem zawarcia wspomnianego Traktatu w późniejszym terminie.

Artykuł 2

Sekretariat Generalny Rady ustanawia instrument przekazujący pełne uprawnienia do podpisania Traktatu, z zastrzeżeniem jego zawarcia, osobie (osobom) wskazanej (wskazanym) przez Komisję Europejską.

Artykuł 3

Niniejsza decyzja wchodzi w życie z dniem jej przyjęcia.

Sporządzono w Brukseli dnia [...] r.

W imieniu Rady Przewodniczący